

Фабрикута за пушки въ Сливенъ сж принадлежали на привилеговани и частни тюфекции — мастори. Нѣкои отъ последнитѣ сж били въ сѣдружие и сж имали по нѣколко работилници, въ които работѣни по 7—8 души (калфи и чираци). Тия работилници сж се сѣстоели отъ *духала*, движими чрезъ лостъ съ ржка, наковални, разни желѣзни и чиличени орждия, като чукове, пили, свредла и т. н., които служили за обработка на донасяното отъ Самоковъ желѣзо (Ср. старата Сливенска поговорка: „чиста работа — Самоковско желѣзо“¹⁾).

Едно колело, въртящо се хоризонтално, съ остро чиличено сѣрдце въ сѣрдата, служело за пробиване на желѣзото, а другъ единъ уредъ, съ по-сложно витлено сѣрдце и дрѣжка, служелъ за отваряне витлата на шишинетата и т. н. Въче следъ Кримската война тия фабрики се намалили на 10—20 (до 1876 г.), отъ които половината били бѣлгарски, а другитѣ турски. Потурчването на тая стара Сливенска индустрия се длѣжи на политически причини. По-рано всички тюфекчийници били бѣлгарски и то съ работници все отъ Сливенъ, но отъ врѣме революционнитѣ опити въ Сливенъ, като почнемъ отъ 1821 г., 1829 г., 1861—2 и т. н. и стигнемъ до 1876 г., турцитѣ почнали да не се довѣрватъ на Сливенскитѣ пушкари, защото първитѣ жертви на подѣржаното отъ турцитѣ Сливенско пушкарство били самитѣ турци.

Вънъ отъ политическитѣ причини, пропадакнето на Сливенското пушкарство има и своитѣ икономични причини. Преди всичко, първобитното производство на тия оржжия, което коствало толкова трудъ, вървѣло бавно и струвало доста скжпо, се замѣнило съ крупното такова на Западъ и то много по-осѣвършенствано. (Сливенскитѣ мастори отъ три оки сурово, Самоковско желѣзо, като го чукали постоянно върху наковалнята и го горещѣли въ огъня, добивали една ока пречистено, изработено желѣзо). Политичнитѣ потрѣби на Сливенци, особно преселването имъ въ Влашко и Русия, ги лишаватъ отъ възможность да обърнатъ тая индустрия въ фабрична, както стана съ вѣлнената индустрия, която освенъ че не е заплашвала турцитѣ, както Сливенския тюфекчилъкъ, но е обличала цѣлата имъ войска.

Почти всички по-стари пжтешественици (западни), които въ началото на XIX-я вѣкъ споменуватъ нѣщо за Сливенъ, не изпусчатъ случая на първо мѣсто да отбележатъ неговото оржжепроизводство. Така, въ 1829 г. En:holm нарича Сливенъ *fabrique d'armes* (фабрика за оржжия), гдето произвеждали много „des canons de fusil“ (той е билъ поручикъ отъ гене-

¹⁾ До Кримската война самоковското желѣзо се изнасяло чакъ въ Влахия, а не само въ Цариградъ, Сливенъ и др. центрове. То пропадало поради конкуренцията на ефтиното английско, шведско и т. н. желѣзо, внасяно въ Турция.